گزارش

آغاز طرح آموزش مدیریت بحران سالمندی با همکاری سازمان ملل و سه کشور آسیایی

روند سالمندی در ایران رو به زنانه شدن است

گروه اجتماعی- مراسم روز جهانی سالمند با حضور رئیس سازمان بهزیستی، اعضای شورای ملی سالمندان، سفرای چین، ژاپن و کره‌جنوبی و نماینده صندوق جمعیت ملل متحد برگزار شد. در این مراسم که فرصتی بود برای بازنگری در سیاست‌ها و تقویت نگاه انسانی و فرهنگی به سالمندی، بر ضرورت بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی، علمی و اجتماعی برای مواجهه هوشمندانه با پدیده سالمندی و ارتقای جایگاه سالمندان در جامعه ایرانی تأکید شد.

رئیس سازمان بهزیستی کشور در این مراسم از اجرای طرح آموزش مدیریت بحران سالمندی با مشارکت سازمان ملل و همکاری سه کشور چین، ژاپن و کره‌جنوبی خبر داد و گفت:«این طرح بر اساس «مثلث طلایی» شامل تمامیت، کفایت و عدالت طراحی شده است، به گونه‌ای که همه افراد از خدمات به صورت شایسته و استاندارد بهره‌مند شوند و گروه‌ها و مناطق اولویت‌دار در دریافت خدمات در صدر قرار گیرند.»

سید جواد حسینی درباره طرح «سلام» نیز توضیح داد:«پاتوق‌های سالمندی در سراسر کشور توسعه خواهند یافت. طرح «سلام» با محوریت سلامت اجتماعی و محله‌محور نیز در ۱۵ استان کشور در حال اجراست که در آن از ظرفیت ساعات غیرآموزشی ۱۱۵ هزار مدرسه برای آموزش‌های اجتماعی بهره گرفته می‌شود.»

حسینی با اعلام اینکه در حال حاضر ۶۷۵ مرکز سالمندان در کشور فعال هستند، گفت:«۱۰۲ مرکز ویزیت در منزل، ۱۰۱ مرکز مراقبت، ۱۵۷ مرکز روزانه و ۴۶ خانه حمایتی سالمندان در حال ارائه خدمات هستند. علاوه بر این، تربیت ۳۰۰۰ مشاور سالمند آغاز شده است و ایجاد دهکده سالمندان نیز در دستور کار قرار دارد.»

او با تأکید بر ضرورت توجه به پدیده تنهایی سالمندان، از اجرای طرح شناسایی زنان سالمند فقط در ۱۸ استان کشور خبر داد که تاکنون ۵۱ هزار نفر شناسایی شده‌اند.

سید ضیا هاشمی، معاون فرهنگی و اجتماعی معاون اول رئیس‌جمهور نیز در این مراسم گفت:«در فرهنگ ایرانی، سالمندی ضدارزش نیست، بلکه نشانه‌ای از تجربه، خرد و جایگاه والای اجتماعی است. سالمندان در جامعه ما سرمایه‌هایی با احترام و اعتماد بیشتر نسبت به نسل جوان محسوب می‌شوند و جوانان نیز حرمت آنان را پاس می‌دارند.»

وی با اشاره به اشتراکات فرهنگی ایران با جوامع شرقی تأکید کرد:«نگاه به سالمندی باید فراتر از چالش‌های جمعیتی و مبتنی بر ارزش‌های دینی و سنت‌های ملی باشد.»

وی با اینکه خواستار طراحی سیاست‌هایی متناسب با فرهنگ ایرانی ـ شرقی شد با ابراز امیدواری بر اینکه ایران بتواند الگویی موفق در مواجهه با پدیده سالمندی ارائه دهد، گفت:«دبیرخانه شورای ملی سالمندان، سازمان بهزیستی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دانشگاه‌ها با ظرفیت علمی موجود، در تلاش‌اند با برنامه‌ریزی دقیق، سالمندی را به فرصت تبدیل کنند.»

دکتر رهنما از اعضای تیم تحقیقاتی دانشگاه علوم توانبخشی و رفاه اجتماعی نیز با اشاره به روند زنانه شدن سالمندی در ایران، هشدار داد و گفت:«جمعیت زنان سالمند تنها، رو به افزایش است. هم‌اکنون حدود یک میلیون و ۱۲۰ هزار سالمند تنها در کشور زندگی می‌کنند و پیش‌بینی می‌شود این رقم تا سال ۱۴۳۰ به سه‌ونیم میلیون نفر برسد. زنان سالمند تنها، پس از فوت همسر با کاهش درآمد، وابستگی اقتصادی و مشکلات معیشتی مواجه‌اند. موانع فرهنگی مانند انگ اجتماعی، تبعیض جنسیتی و تابوی ازدواج مجدد نیز انزوای آنان را تشدید می‌کند. بیشتر این زنان در دهک‌های پایین درآمدی قرار دارند، دارای سطح سواد پایینی بوده و از حمایت‌های کافی برخوردار نیستند.»

رهنما با تأکید بر اینکه اگر زیرساخت‌های حمایتی فراهم نشود، مشکلاتی مانند فقر، بحران مسکن و کاهش حمایت خانوادگی شدت خواهد یافت، گفت:«برای بهبود وضعیت این گروه، بازنگری در قوانین، توسعه بیمه و خدمات حمایتی، تقویت سازمان‌های مردم‌نهاد و تغییر نگرش فرهنگی ضروری است.»

او با اعلام اینکه در حال حاضر ۷.۱ درصد از این زنان هیچ درآمدی ندارند و به حمایت‌های غیررسمی وابسته هستند، توضیح داد:«با وجود چالش‌های اجتماعی، سبک زندگی آنان در آینده به سمت استقلال، افزایش اعتمادبه‌نفس و ارتقای مهارت‌ها حرکت خواهد کرد. همچنین پیش‌بینی می‌شود تا سال ۱۴۳۰ نرخ باسوادی در میان آنان افزایش چشمگیری داشته باشد.»

این محقق خواستار توجه جدی به موضوع سالمندی در نظام برنامه‌ریزی و بودجه شد و پیشنهاد داد تبعیض‌های مثبت در ارائه خدمات توانبخشی و حمایتی برای زنان سالمند تنها در نظر گرفته شود تا نابرابری‌ها کاهش یابد و حقوق آنان حفظ شود.

عکس: سجاد صفری-ایران

دبیر ستاد ملی جمعیت از ابعاد برنامه جدید دولت و پرداخت هدیه ۲ میلیونی به تازه مادرها گفت

مشوق‌ها نبودند وضعیت وخیم‌تری داشتیم

گزارش خبری

سمیه افشین‌فر
گروه اجتماعی

جمعیت رو به کاهش است. مواجهه ایران با ابربحران جمعیت این‌قدر جدی است که به گفته مرضیه وحید دستجردی دبیر ستاد ملی جمعیت اگر آن را حل نکنیم تا ۹۵ سال دیگر ایران تنها ۳۱ میلیون نفر و کشور عربستان ۳۰۰ میلیون و پاکستان ۹۰۰ میلیون جمعیت خواهند داشت. به همین دلیل مشوق‌ها و سیاست‌هایی که به افزایش جمعیتی منجر شود از اهمیت بسیاری برخوردار است. از جمله طرح‌های تشویقی که توسط دولت در حال اجرا است، می‌توان به اعطای تسهیلات بانکی، اعطای زمین و فروش خودرو به مادران، اعطای خانه سازمانی و بیمه رایگان به مادران دارای ۳ فرزند اشاره کرد، اما مشوق‌های فرزندآوری به همین موارد محدود نمی‌شود. روز گذشته مرضیه وحید دستجردی دبیر ستاد ملی جمعیت از ارائه کارت «امید مادر» با شارژ ماهیانه مبلغ دو میلیون تومان خبر داد. طرحی نو که قرار است از فروردین ماه سال ۱۴۰۵ اجرایی شود.

دبیر ستاد ملی جمعیت به تشریح طرح جدید دولت پرداخت و گفت: «همه مادرانی که از فروردین ماه ۱۴۰۵ فرزندشان متولد می‌شود کارت امید مادر دریافت می‌کنند و تا ۲۴ ماه، ماهیانه دو میلیون تومان در کارتشان شارژ خواهد شد.» دبیر ستاد ملی جمعیت با اشاره به استفاده از تجربه‌های کشورهایی مانند روسیه، اسکاندیناوی و نروژ در مورد سیاست‌های فرزندآوری گفت: «در شورای اندیشه‌ورزی جمعیت به این نتیجه رسیدیم که باتوجه به مشکلات اقتصادی مردم و هزینه‌های شیر خشک و پوشک، فکری برای هزینه‌های زندگی کنیم. به همین دلیل به دنبال کارت امید مادر رفتیم که البته تجربه اجرای این کارت را از مدل سایر کشورها الگو گرفته‌ایم. این کارت در کشورهایی مانند روسیه، اسکاندیناوی و نروژ وجود دارد و تجربه موفقی هم بوده است.»

کارتی برای همه مادران

به گفته وحید دستجردی مقوله جمعیت چند وجهی است و وجوه مختلف اجتماعی و اقتصادی و... دارد و باید برای آن راه‌حل داشته باشیم: «نمی‌توان یک راه را برای فرزندآوری در نظر گرفت بلکه باید راه‌های مختلف را مدنظر قرار داد. برای همین هدف کارت امید مادر را باید یک حمایت مالی هدفمند و زمان‌بندی شده از مادر و کودک دانست.

این کارت برای همه فرزندان و به همه مادران بدون محدودیت محل سکونت تعلق می‌گیرد و یک اقدام عدالت محور، برای کاهش دغدغه اقتصادی خانواده‌ها در دو سال اول زندگی است تا ملزومات موردنیاز اساسی کودک را تأمین کنند. در طرح کارت امید مادرتقسیم بندی‌های دهک‌ها و آزمون وسع برداشته شده و این طرح به همه مادران تعلق می‌گیرد» به گفته دبیر ستاد ملی جمعیت، پیام این کارت این است که دولت چهاردهم می‌خواهد بگوید که ما در کنار مادران و کودکان آنها هستیم.

وحید دستجردی با اشاره به جزئیات این کارت گفت: «کارت امید مادر به عنوان یکی از پیشنهادها ارائه شد که براساس آن ماهیانه دو میلیون تومان به مادران از تولد نوزاد تا پایان دو سالگی پرداخت شود. باتوجه به بحث بودجه‌ای قرار شد این کارت در سال آینده لحاظ شود و مراحل کار در سازمان برنامه و بودجه در حال انجام است.»

> کارت امید مادر برای همه فرزندان و به همه مادران بدون محدودیت محل سکونت تعلق می‌گیرد و یک اقدام عدالت محور، برای کاهش دغدغه اقتصادی خانواده‌ها در دو سال اول زندگی است تا ملزومات موردنیاز اساسی کودک را تأمین کنند. در طرح کارت امید مادر تقسیم بندی‌های دهک‌ها و آزمون وسع برداشته شده و این طرح به همه مادران تعلق می‌گیرد

مشوق‌ها مؤثر بوده است

دبیر ستاد ملی جمعیت در پاسخ به سؤال «ایران» مبنی بر اینکه سیاست‌های تشویقی فرزندآوری که تاکنون انجام شده است چه قدر موفق بوده‌اند، گفت: «حتماً در نشستی دیگر در مورد پیمایش‌ها و بررسی‌های انجام شده در مورد این برنامه‌ها خواهم گفت، اما در نظر داشته باشید که اگر همین مشوق‌ها و تسهیلات هم نبود امروز از نظر جمعیتی در وضعیت وخیم‌تری قرار داشتیم. بنابراین به نظرم مشوق‌ها مؤثر بوده است البته ایده‌آل‌هایی در نظر داریم که هنوز به آن نرسیده‌ایم.

یکی از این ایده‌آل‌ها رساندن نرخ جایگزینی به ۲٫۱ است که هنوز حاصل نشده است با این اوصاف هدف ما این است که سرعت سیر نزولی را کند کنیم.» به گفته مسئولان بهداشتی نرخ باروری در زمان حاضر ۱٫۴۸ است که نرخ پایینی محسوب می‌شود؛ این در حالی است که نرخ باروری تا سال ۱۴۰۷ باید به ۲٫۵ برسد.

نرخ باروری «جایگزینی» برای جمعیت یک کشور معمولاً ۲٫۱ است. این عدد به معنای آن است که اگر هر زن به طور میانگین ۲٫۱ فرزند داشته باشد، جمعیت یک کشور در بلندمدت کاهش و افزایش پیدا نمی‌کند و ثابت می‌ماند.

بنابراین زمانی که نرخ باروری در یک کشور به صورت پایدار کمتر از ۲٫۱ باشد، جمعیت آن کشور به‌مرور پیر شده و سپس کاهش می‌یابد.

دستجردی با تأکید بر اینکه با ابربحران جمعیت مواجه هستیم، گفت: «تا سال ۱۴۳۰ حدود ۲۶٫۵ درصد جمعیت کشورمان را سالمندان تشکیل می‌دهند و سالمندترین کشور منطقه خواهیم بود. بنابراین باید بتوانیم این شیب سالمندی را مدیریت کنیم.»

برش

غربالگری مادران باردار انجام می‌شود

موضوع غربالگری سلامت جنین و ممنوعیت اجرای غربالگری بر اساس قانون جوانی جمعیت، موضوع دیگری بود که دستجردی به آن اشاره کرد. او با تأکید بر این نکته که غربالگری مادران باردار به هیچ وجه ممنوع نشده است،گفت: «غربالگری در دو مرحله و هفته ۱۲ و ۴۰ بارداری انجام می‌شود.» دبیر ستاد ملی جمعیت که متخصص زنان و زایمان نیز هست، در بخش دیگری از این نشست درباره توقف اجرای غربالگری در دوران بارداری گفت: «به غلط در جامعه باب شده که می‌گویند غربالگری ممنوع شده است. غربالگری اکنون در دو مرحله اجرا می‌شود و مرتب برای بیماران نسخه می‌شود.

غربالگری مرحله اول در هفته ۱۲ بارداری و مرحله دوم در هفته ۴۰ بارداری انجام می‌شود. بنابراین اکنون هیچ محدودیت و ممانعتی برای غربالگری وجود ندارد.» او با بیان اینکه در موارد مشکوک فرد را به آزمایشگاه‌های معتبر می‌فرستیم توضیح داد: «وقتی زنی آزمایش و سونوگرافی انجام می‌دهد، اکثراً جواب آزمایش‌ها خوب است، اما گاهی ممکن است جواب آزمایش مشکوک باشد و نیازمند آزمایش دقیق‌تری باشد، فرد را به آزمایشگاه‌های معتبر می‌فرستیم.

در مواردی ممکن است آزمایش نشان بدهد که جنین دچار سندروم داون است که اگر تأیید شود قانون پیش‌بینی کرده که زن به سازمان پزشکی قانونی مراجعه کند و بعد از تأیید توسط متخصص مربوطه در کمیسیون با بررسی مدارک و صحت آن، اجازه سقط درمانی به علت اندیکاسیون جنینی داده می‌شود.»

مشاور وزیر آموزش و پرورش در تحقق عدالت آموزشی:

بیش از ۹۰۰ هزار دانش‌آموز بازمانده از تحصیل داریم

گزارش

غزل رضایی‌ثانی
گروه اجتماعی

چند روز پیش خبری درباره دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل منتشر شد و اینکه حدود ۷۵۰ هزار دانش‌آموز گذشته از باقی بازماندگان، تنها به دلیل فقر از تحصیل بازمانده‌اند. با اینکه همیشه اعداد و ارقام ضد و نقیضی از دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل منتشر می‌شود، اما طبق گفته مشاور وزیر آموزش و پرورش در تحقق عدالت آموزشی و تضمین کیفیت یادگیری، به طور کلی آمار بازماندگان از تحصیل بیش از ۹۰۰ هزار نفر است که تاکنون فقط علت ترک تحصیل ۶۰ هزار نفر آنها احصا شده است. علی زرافشان در گفت‌وگو با «ایران» درباره آمار دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل و دلایل آن می‌گوید:«بازماندگی یا ترک تحصیل کلی دلایل مختلفی دارد، اما همه این آمار ۷۵۰ هزار نفر که در خبرها آمده به دلیل فقر نیست. از دلایل بازماندگی از تحصیل می‌توان به بحران‌های ساختاری، فقر و نابرابری، مهاجرت، حاشیه نشینی، کسری بودجه برای توسعه زیرساخت‌های آموزشی، وضعیت فرهنگی خانواده، اشتغال کودک، آموزش ناپذیر بودن کودکان استثنایی، ضعیف بودن جثه کودک، بیماری صعب العلاج، کودک بد سرپرست و کودکانی که در سن مدرسه هستند ولی در پیش دبستانی درس می‌خوانند، اشاره کرد.»

او درباره دانش‌آموزانی که باید در مدرسه باشند اما اکنون در پیش دبستانی هستند می‌گوید:«ما ۹ هزار دانش‌آموز در پیش دبستان‌ها داریم که طبق سن قانونی باید در مدرسه باشند، اما به تشخیص خانواده‌ها اگر آمادگی شروع تحصیل را ندارند می‌توانند در پیش دبستانی ثبت‌نام کنند. از این آمار ۵۴۲۰ نفر آنها پسر و ۳۶۹۹ نفر آنها دختر هستند. این تعداد قبلاً ذیل بازماندگان از تحصیل محسوب می‌شد.»

بیش از ۱۲ هزار دانش‌آموز ابتدایی مهاجرت کرده‌اند

مهاجرت یکی دیگر از عوامل بالا بردن آمار دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل است. زرافشان با اشاره به تأثیر مهاجرت بر افزایش آمار بازماندگان از تحصیل می‌گوید:«مهاجرت به خارج از کشور باعث افزایش آمار بازماندگان از تحصیل شده، چون فقط در مقطع ابتدایی ۱۲ هزار و ۹۳۰ دانش‌آموز به همراه خانواده‌هایشان از کشور مهاجرت کرده‌اند. طبیعتاً این دانش‌آموزان در کشورهای مقصد به تحصیل خود ادامه می‌دهند. ما با کمک وزارت امور خارجه موفق شدیم تعداد دانش‌آموزانی که همراه والدین خود به خارج از کشور رفته‌اند، شناسایی و از آمار جمعیت بازماندگان دوره ابتدایی کم کنیم.»

بیشتر آمار بازماندگان از تحصیل به دوره متوسطه دوم مربوط می‌شود، مشاور وزیر آموزش و پرورش در این باره می‌گوید: «آخرین آمار بازماندگی تحصیلی در دوره ابتدایی ۱۵۱ هزار و ۵۸۹ دانش‌آموز، دوره اول متوسطه ۱۸۰ هزار و ۳۰۹ دانش‌آموز و در دوره دوم متوسطه ۵۸۷ هزار و ۹۵۷ دانش‌آموز هستند. میزان آمار ترک تحصیلی‌ها در مقطع متوسطه دوم به این دلیل که این مقطع جزو تحصیلات اجباری نیست، بیشتر است. در نهایت مجموع کل بازماندگان از تحصیل ۹۱۹ هزار و ۸۵۵ نفر می‌شود.»

به گفته زرافشان از میان همه دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل، فقط دلایل ۶۰ هزار و ۲۹۷ نفر از آنها بررسی شده است، او می‌گوید: «طبق نتایجی که به دست آوردیم از این ۶۰ هزار نفر، ۱۵۰۰ نفر به دلیل فقر مالی و وضعیت بد معیشتی ترک تحصیل کرده‌اند. به بیان دقیق‌تر میزان دانش‌آموزانی که به دلیل فقر مالی و وضعیت نامطلوب معیشتی ترک تحصیل کردند هزار و ۵۴۸ نفر است. از این آمار ۸۲۸ نفر از آنها پسر و ۷۲۰ نفر هم دختر هستند. آمار دانش‌آموزانی که به دلیل فقر مالی از تحصیل جاماندند نسبت به دانش‌آموزانی که اکنون باید در مدرسه باشند، اما در پیش دبستانی مشغول تحصیل هستند، آمار زیادی نیست.»

اشتغال به کار کودکان نیز یکی از شاخص‌های مهم بازماندگی از تحصیل است. زرافشان با اشاره به آمار دانش‌آموزان شاغل که مجبور شده‌اند مدرسه را برای تأمین هزینه خانواده ترک کنند، می‌گوید: «در مقطع ابتدایی ۳۹۳ دانش‌آموز داریم که به دلیل اشتغال نمی‌توانند در مدرسه حاضر باشند. همچنین در مقطع متوسطه اول سه هزار و ۵۳۵ نفر و در مقطع متوسطه دوم ۱۰ هزار و ۴۳۵ نفر دانش‌آموز شاغل هستند که مجموع آنها به ۱۴ هزار و ۳۶۳ نفر می‌رسد.»

اما سؤالی که مطرح می‌شود این است که آموزش و پرورش برنامه مشخصی برای برگرداندن این دانش‌آموزان به چرخه آموزشی کشور دارد؟ او می‌گوید: «طبق آخرین تصمیم گیری‌ها در شورای عالی آموزش و پرورش و بر اساس طرح شهید محمودوند که با هدف برگرداندن بازماندگان از تحصیل راه‌اندازی شده است، فهرست اسامی کل کودکان بازمانده از تحصیل را استخراج کرده و آن را به استان‌ها و مناطقی که دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل در آنجا زندگی می‌کنند ارسال می‌کنیم. در مرحله بعد مناطق موظف هستند با مراجعه حضوری به منازل این کودکان دلایل عدم حضورشان به مدرسه را بررسی و در مذاکره با خانواده، آنها را جذب کنند.»

> آخرین آمار بازماندگی تحصیلی در دوره ابتدایی ۱۵۱ هزار و ۵۸۹ دانش‌آموز، دوره اول متوسطه ۱۸۰ هزار و ۳۰۹ دانش‌آموز و در دوره دوم متوسطه ۵۸۷ هزار و ۹۵۷ دانش‌آموز هستند. میزان آمار ترک تحصیلی‌ها در مقطع متوسطه دوم به این دلیل که این مقطع جزو تحصیلات اجباری نیست، بیشتر است

مشاور وزیر آموزش و پرورش در تحقق عدالت آموزشی در حال حاضر کاظمی وزیر آموزش و پرورش داشتیم. درآن جلسه برای دستگاه‌هایی که طبق قانون حمایت از اطفال و نوجوانان برای آنها تکلیفی معین شده، وظایفی در نظر گرفتیم. ما تمام گزارش‌های خود درباره آمار و دلایل بازماندگی دانش‌آموزان را به این دستگاه‌ها ارائه و وظایف دستگاه‌ها برای جذب کودکان بازمانده را به آنها یادآوری کردیم. انشاءالله در این هفته یا هفته آینده این وظایف با امضای وزیر آموزش و پرورش به بالاترین مقام دستگاه ارسال و از آنها خواسته می‌شود که همکاری لازم را با آموزش و پرورش داشته باشند.»

این اسامی را با فهرست کسانی که سال گذشته دانش‌آموز بودند تطبیق بدهد و از تفاوت این آمار، تعداد کودکان بازمانده از تحصیل را استخراج کند.»

او درباره تعامل آموزش و پرورش با دستگاه‌ها برای کاهش آمار بازماندگان از تحصیل می‌گوید: «جلسه‌ای با حضور دکتر کاظمی وزیر آموزش و پرورش داشتیم. درآن جلسه برای دستگاه‌هایی که طبق قانون حمایت از اطفال و نوجوانان برای آنها تکلیفی معین شده، وظایفی در نظر گرفتیم. ما تمام گزارش‌های خود درباره آمار و دلایل بازماندگی دانش‌آموزان را به این دستگاه‌ها ارائه و وظایف دستگاه‌ها برای جذب کودکان بازمانده را به آنها یادآوری کردیم. انشاءالله در این هفته یا هفته آینده این وظایف با امضای وزیر آموزش و پرورش به بالاترین مقام دستگاه ارسال و از آنها خواسته می‌شود که همکاری لازم را با آموزش و پرورش داشته باشند.»